

บทบาทของพรรคการเมืองไทยกับการเลือกตั้ง
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
THE ROLE OF THAI POLITICAL PARTIES AND ELECTIONS
THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND BE 2017

วีระพงศ์ เชาวลิต¹

บทคัดย่อ

พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้วยหลักการสำคัญอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย คือ การเลือกตั้ง และการเลือกตั้งก็คือนหัวใจหลักของพรรคการเมือง ที่พรรคการเมืองทุกพรรคจะต้องมีบทบาทสำคัญในทางการเมืองในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการเป็นตัวแทนของประชาชนที่จะไปใช้อำนาจอธิปไตยและเพื่อจัดตั้งรัฐบาลเพื่อเข้ามาบริหารประเทศหากขณะการเลือกตั้งหรือได้รับเสียงข้างมาก หากแพ้การเลือกตั้งต้องมีความพร้อมที่จะเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งจึงเป็นหัวใจหลักในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้วางโครงสร้างระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่เรียกว่า การเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment System) หลักการเลือกตั้งดังกล่าว มีสาระสำคัญที่มุ่งหวังไม่ให้คะแนนเสียงของประชาชนผู้มีสิทธิใน

การเลือกตั้ง ต้องเสียและสูญเปล่าไปทำให้แต่ละพรรคการเมือง มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับเปลี่ยนกิจกรรมทางการเมืองในทุกด้านเพื่อให้เกิดความสอดคล้องตอบรับกับการเลือกตั้งแบบใหม่ ซึ่งระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมดังกล่าวอาจเกิดผลกระทบต่อการลงสมัครรับเลือกตั้งของทุกพรรคการเมืองในด้านต่าง ๆ บทความฉบับนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ ถึงบทบาทของพรรคการเมืองไทยกับการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม

คำสำคัญ : บทบาทพรรคการเมือง การเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม

Abstract

Political parties are important institutions in democracy. One of the key

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

principles of democracy is the election. Election is the key of political parties, where every political party has to play a major role in politics, especially as a representation of the people. The elected will go to will receive the mandate to form a government. The minority must be majority representations ready become an opposing party in/The Home of Representatives. The election is principal key to democratic political system. The Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2017 has formed a new election system. The electoral vote will be blended in proportion. With the purpose of reaping all votes casted by voters as well as recognizing the role of each political party. Each party needs to adjust its political polarities to meet the new method of torn of election. The proportion system will have a great impact on the candidate of all political parties This article will analyze the Role of the political party under the Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2017 with the comment and suggestion on the allocation of representatives under this proportion system.

Keywords: Political Party, Role Mixed Member Apportionment System

บทนำ

บริบททางการเมืองของประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบพรรคการเมืองอย่างเด่นชัดด้วยเหตุผลที่พรรคการเมือง เป็นสถาบันทางการเมืองที่สร้างดุลยภาพให้แก่ภาวะพลวัตทางการเมือง (Political) (เชาวนะ ไตรมาศ 2547 :13) และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยผ่านสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะตัวแทน (Representative Democracy) และหัวใจของระบอบประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง หัวใจของการเลือกตั้งคือการมีพรรคการเมือง อีกทั้งพรรคการเมืองเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่างประชาชนให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรอบด้าน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการทางการเมือง กลไกในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Achievement Factors) ในทางการเมือง เพื่อจัดตั้งรัฐบาลเพื่อเข้ามาบริหารประเทศ รวมทั้งต้องพร้อมกับการเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หากแพ้การเลือกตั้ง (พัฒนา เรื่องใจดี, 2553:16)

นับตั้งแต่การอภิวัฒน์เปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

บทบาทของพรรคการเมืองไทยได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยหรือกลไกของกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย นั่นคือ รัฐธรรมนูญ (Constitution) ซึ่งหมายถึงกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับจะกำหนดที่มาของอำนาจ โครงสร้างทางการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองการปกครองและพรรคการเมือง ซึ่งเป็นหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (กิจบัติ ก้องเบญญูช 2557 :34) ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489 ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับแรกของประเทศไทยที่กำหนดสาระสำคัญให้ประชาชนมีเสรีภาพร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและมีการตั้งพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้ถึงแม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ได้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการจัดตั้งพรรคการเมือง แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวก็ไม่ได้มีการตรากฎหมายพรรคการเมืองขึ้นเพื่อสอดคล้องรองรับการจัดตั้งพรรคการเมืองแต่อย่างใด จนต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองฉบับแรกของไทย แต่อย่างไรก็ตามก็มีบางช่วงของรัฐธรรมนูญไทยในแต่ละฉบับ ที่เกิดจากการรัฐประหารของผู้มีอำนาจมีการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพการจัดตั้งพรรคการเมืองของประเทศ ไทย ทำให้การพัฒนาการประชาธิปไตยผ่านระบบพรรคการเมืองหยุดชะงักลง เมื่อวิเคราะห์ลักษณะ

บทบาทและพฤติกรรมของพรรคการเมืองไทยเริ่มต้นตั้งอยู่บนพื้นฐานในระบบอุปถัมภ์ หรือเป็นระบบพรรคเด่นพรรคเดียว (One Dominant Party) โดยที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองนิยมตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเพื่อเป็นเป็นฐานอำนาจทางการเมืองของตน มิได้แสดงบทบาทในการเป็นตัวแทนของประชาชนตามวิถีทางระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการพัฒนาการของประชาธิปไตยอย่างต่อเนืองบทบาทของพรรคการเมืองย่อมเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยหรือกลไกของรัฐธรรมนูญที่เป็นกรอบเชิงบังคับให้ปฏิบัติตาม พรรคการเมืองไทยย่อมแสดงบทบาทให้ประชาชนได้เห็นเพื่อคงสถานะที่จะได้รับการเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนโดยผ่านระบบพรรคการเมือง

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้มีการวางโครงสร้างในส่วนที่พรรคการเมืองที่จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญ คือการสรรหาผู้นำและบุคลากรทางการเมือง ได้แก่ ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็น ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ ที่เรียกว่า ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม ด้วยเหตุเพราะกติกาก่อนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งได้เปลี่ยนแปลงไปเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะในส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งแบบเขตและแบบบัญชีรายชื่อที่มีผลบังคับใช้แล้ว ทำให้พรรคการเมืองอยู่ในสถานะที่ต้องมียุทธศาสตร์สำคัญอย่างยิ่ง ในกิจกรรมทางการเมืองในหลาย ๆ ด้าน ที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนในการรับการเลือกตั้ง เพื่อใช้อำนาจอธิปไตย นำอุดมการณ์และแนวนโยบายไป

บริหารประเทศโดยความชอบธรรมและระบบการเลือกตั้งดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง โดยในบทความนี้ผู้เขียนได้หยิบยกเฉพาะบทบาทของพรรคการเมืองไทยกับการเลือกตั้ง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อเป็นประเด็นในทางวิชาการต่อไป

ทฤษฎีการเกิดพรรคการเมือง นิยามและบทบาทสำคัญของพรรคการเมือง

แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่จะกลุ่มคนหรือคณะบุคคลที่จะนำมาเป็นแนวทางก่อเกิดเป็นระบบพรรคการเมืองขึ้นมา ในที่นี้ผู้เขียนจะเสนอแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ ดังนี้ (วิทยา นภาศิริกุล กิจ, สุรพล ราชภัณฑารักษ์ ,พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ 2551:14)

ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theories)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพรรคการเมืองเกิดขึ้นจากความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดพรรคการเมืองที่มีแนวคิดแตกต่างกัน เช่น พรรคในแนวอนุรักษ์นิยม พรรคฝ่ายก้าวหน้า พรรคแนวสังคมนิยม พรรคแนวเสรีนิยมผู้ให้ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เราแบ่งออกเป็น 2 พวกใหญ่ๆ คือ พวกที่ชอบอยู่คงที่เหลือนอนุรักษ์นิยม (Conservatives) กับพวกที่ยอมรับและยินดีกับการเปลี่ยนแปลง (Liberals) นอกจากมนุษย์จะแบ่งออกเป็น 2 พวกดังกล่าวแล้ว จิตมนุษย์ยังอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภทอีกได้แก่พวก

มองโลกในแง่ดี (Optimists) และพวกมองโลกในแง่ร้าย (Pessimists) โดยข้อสมมติฐานทางจิตวิทยานี้จึงทำให้เกิดพรรคการเมืองที่มีแนวความคิดต่างๆกัน 4 ประเภทคือ (1) พวกหัวเก่า (Conservatives) (2) พวกหัวสมัยใหม่ (Liberals) (3) พวกหัวปฏิวัติ (Revolutionaries) (4) พวกหัวปฏิกริยา (Reactionaries)

ทฤษฎีทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Theories)

ทฤษฎีนี้ เชื่อว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมได้แก่ ความยากจน การแบ่งสรรปันส่วนทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพ ฯลฯ ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มคนต่างๆ ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเหมือนกันมารวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อจะสนับสนุนหรือคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มตน เช่น การรวมตัวของสมาคมการรวมการเพื่อจัดตั้งพรรคกรรมกร (Labour Party) ในประเทศอังกฤษ (Mari, 1997) ทฤษฎีนี้จึงเชื่อว่าพรรคการเมืองมีรากฐานมาจากการรวมตัวของกลุ่มชนต่างๆ ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเหมือนกัน และการรวมกันเป็นพรรคการเมืองก็เพื่อจะสนับสนุนหรือคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มของตน เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ ดั้งขึ้นมาเพื่อเป็นผู้นำและปกป้องชนชั้นกรรมกรมาชีพ พรรคทอริ (พรรคคอนเซอร์เวตีฟของอังกฤษปัจจุบัน) ก็ถือกันว่าเป็นพวกตัวแทนชนชั้นราชาที่ดินพวกขุนนาง เป็นต้น

ทฤษฎีรัฐสภา (Parliamentary Theories)

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นจากแนวความคิดของ โมริชดูแวร์แยร์ (Maurice Diverge) ชาวฝรั่งเศส ซึ่งมีความเชื่อว่า พรรคการเมืองมีกำเนิดมา 2 ทาง คือ การกำเนิดของพรรคการเมืองนอกสภา (Extra – Parliamentary Origins) และการกำเนิดพรรคการเมืองในสภา (Inter – Parliamentary Origins) โมริชดูแวร์แยร์ เชื่อว่าพรรคการเมืองมีวิวัฒนาการมาจากการรวมตัวกันนอกสภา ก่อน เนื่องจากกลุ่มบางกลุ่มมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล และต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลอยู่แล้ว จึงได้ยกฐานะตัวเองขึ้นเป็นพรรคการเมือง เพื่อหวังที่จะเข้าเป็นรัฐบาลเสียเอง

ทฤษฎีว่าด้วยประวัติศาสตร์และสถานการณ์ (Historical Situational Theories)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพรรคการเมืองเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ สามประการได้แก่ วิกฤตการณ์เกี่ยวกับการสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจ (Legitimacy Crisis) วิกฤตการณ์ในการรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว และความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทฤษฎีเชื่อว่าวิกฤตการณ์ต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ก่อให้เกิดพรรคการเมืองสาม วิกฤตการณ์หลักสำคัญคือ วิกฤตการณ์แรก คือ วิกฤตการณ์เกี่ยวกับการสร้างความชอบธรรม (Legitimacy crisis) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองก่อตั้งขึ้น เนื่องจากประชาชนรู้สึกว่าการก่อสร้างของอำนาจปกครองที่เป็นอยู่ไม่มี

ความชอบธรรมจึงมีการรวมตัวกันเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลง วิกฤตการณ์ที่สอง คือ วิกฤตการณ์ในการรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว (Integration Crisis) เป็นผลต่อเนื่องมาจากวิกฤตการณ์เกี่ยวกับการสร้างความชอบธรรมในอำนาจปกครองตามที่กล่าวข้างต้น เพราะเมื่อประชาชนมีความรู้สึกที่รัฐบาลไม่มีความชอบธรรมที่จะบริหารประเทศต่อไป ก็จะมีการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อผลสำเร็จในการต่อสู้ทางการเมือง และวิกฤตการณ์ที่สามคือ วิกฤตการณ์อันเกิดจากความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Participation Crisis) พรรคการเมืองในประเทศส่วนมากเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงสำคัญทางสังคมและเศรษฐกิจ

นิยามและบทบาทสำคัญของพรรคการเมือง

คำว่า “พรรคการเมือง” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “ Political Party ” ภาษาฝรั่งเศสว่า “ PartiPolitique ” และ ภาษาเยอรมันว่า “ PolitischePartai ” ซึ่งรากศัพท์มาจากภาษาลาติน คำว่า “ Pars ” (หยุด แสงอุทัย พรรคการเมืองไทย 2517: 8)

ท่านศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ชี้ให้เห็นองค์ประกอบพรรคการเมืองมีสามประการ

ประการแรก ต้องมีคณะบุคคลหรือสมาคม และมีการจัดตั้งเป็นองค์กร การที่บุคคลหลายๆ คน มีความเห็นตรงกันในหลักการปกครอง ไม่ถือว่าเป็นบุคคลเหล่านั้นเป็นพรรคการเมือง

ประการที่สอง ต้องมีการตกลงกันในเรื่องหลักการปกครองบ้านเมือง ประเด็นนี้ทำให้พรรคการเมืองแตกต่างจากสมาคมโดยทั่วไป

ประการที่สาม ต้องมีความพยายามที่นำหลักการปกครองที่ตกลงกันนั้นไปปฏิบัติ ซึ่งในระบบการปกครองเปิดให้มีการแข่งขันกัน ย่อมหมายถึงการส่งสมาชิกพรรคเข้าชิงสมัครรับเลือกตั้งและแสวงหาช่องทางเข้าทำหน้าที่บริหารประเทศ

DUverger นักรัฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศสได้ให้ความหมายของพรรคการเมืองเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจหรือกลุ่มใดก็ตาม เช่น การรวมตัวของกลุ่มผู้ดี กลุ่มขุนนาง กลุ่มกรรมกร กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ดิน กลุ่มราชการ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้ล้วนเป็นที่มาของพรรคการเมืองทั้งสิ้น(วิทยา ชินบุตร, 2559:108

รองศาสตราจารย์สุชุม นวลสกุลและรองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา จิตนุพงษ์ ได้อธิบายความหมายของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองคือที่รวมของกลุ่มบุคคลที่มีแนวคิดทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจคล้ายคลึงกันเพื่อจุดประสงค์ที่ส่งบุคคลเข้ารับเลือกตั้งและให้ได้เสียงข้างมากในสภา เพื่อจัดตั้งรัฐบาลและบริหารประเทศตามนโยบายที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของกลุ่ม (สุชุม นวลสกุลและ วิทยา จิตนุพงษ์, การเมืองการปกครองของไทย , 2558:287

จากแนวคิดความเห็นของนักวิชาการและนักรัฐศาสตร์ทั้งของต่างประเทศและในประเทศไทย ผู้เขียนสรุปสาระสำคัญความหมายของพรรค

การเมืองดังนี้ พรรคการเมืองหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดความเห็นในทางการเมืองที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน และตกลงยินยอมตามเสียงส่วนใหญ่ในพรรคการเมืองของตน ที่จะนำเอาแนวความคิดที่จะพัฒนาการเป็นนโยบายเสนอต่อประชาชนในการเลือกตั้ง

หลักการสำคัญของบทบาทพรรคการเมือง

บทบาทและหน้าที่สำคัญของพรรคการเมืองในประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่สำคัญหลายประการ ผู้เขียนขอสรุปบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองในสถานะเป็นสถาบันทางการเมืองดังนี้ พรรคการเมืองมีบทบาทหน้าที่ในประการแรกคือ การคัดสรรบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งโดยผ่านกลไกของระบบพรรคการเมืองที่พิจารณากลับกรองเล็งเห็นแล้วว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ในการเป็นตัวแทนของประชาชนและบทบาทของพรรคการเมืองต้องมีการเสนอนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านอุดมการณ์หรือการพื้นฐานในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่พรรคยึดถือ พร้อมชี้ประเด็นปัญหา รวมทั้งแนวทางแก้ไข ซึ่งเรียกว่า หลักการอันเป็นรากเหง้า (Main Principles) และต้องเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับองค์กรของรัฐในฐานะเป็นตัวแทนที่รับทราบปัญหาหรือความต้องการของประชาชนไปยังองค์กรของรัฐ ในส่วนของภาคประชาชน พรรคการเมืองต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการปลุกกระดมมวลชนให้เข้ามีส่วนร่วมทางการ

เมืองตามแนวนโยบายพรรคเสนอความคิดหรือขยายแนวความคิดให้กับประชาชนเห็นชอบและเข้ามาสนับสนุนมากที่สุดตามบทบัญญัติของกฎหมายและวิถีทางแบบประชาธิปไตย และบทบาทหน้าที่อีกประการสำคัญในทางการเมือง เพื่อจัดตั้งรัฐบาลเพื่อเข้ามาบริหารประเทศหากชนะการเลือกตั้งหรือได้รับเสียงข้างมาก และต้องมีพร้อมกับการเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรหากแพ้การเลือกตั้ง(วิทยา นภาศิริ กุลกิจ, สุรพล ราชภัณฑารักษ์ พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ :15-17)

บทบาทพรรคการเมืองในการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขประเด็นสำคัญอย่างยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้วยเหตุที่การเลือกตั้งเป็นเป็นการแสดงออกซึ่งแสดงถึงเจตนาารมณ์ของประชาชนที่มอบความไว้วางใจให้กับตัวแทนโดยผ่านระบบพรรคการเมือง การออกเสียงเลือกตั้งนั้นเป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากบทบัญญัติข้อที่21 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ได้วางหลักการสำคัญคือเจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล ผู้ปกครองเจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งที่สุจริต (วิทยา ชินบุตร, 2559:56) หลักพื้นฐานและความสำคัญของการเลือกตั้ง

หลักความอิสระแห่งการเลือกตั้ง (Freedom of Election) หมายถึง การจัดการเลือกตั้งนั้นต้องให้เกิดเสรีภาพก็ ผู้มีสิทธิออกเสียงในการเลือกตั้งอย่างเต็มที่ปราศจากการบังคับหรือความกดดันทางจิตใจหรือการกระทำใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้ง

หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาระยะเวลา (Periodic Election) หมายถึงการเลือกตั้งต้องมีกรอบระยะเวลาที่แน่นอน ด้วยเหตุที่ต้องการให้ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองมีความรับผิดชอบมากขึ้นอีกทั้งเป็นการลดการผูกขาดและเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นได้เข้ามาสู่การใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมซึ่งในรัฐธรรมนูญของไทยที่ผ่านมาทำการระบุดำเนินการดังกล่าวโดยส่วนมากแล้วระยะเวลา 4 ปี

หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริงหรือการเลือกตั้งที่ยุติธรรม (Genuine Election) หมายถึงในการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง องค์ครที่มีหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นโดยความบริสุทธิ์ยุติธรรมตามกฎหมายเพื่อสะท้อนการ แสดงออกเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริงและประเด็นสำคัญอย่างยิ่งในหลักการนี้ต้องมีการเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้เมื่อเห็นว่าการเลือกตั้งนั้นไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมตามกฎหมาย

หลักการออกเสียงทั่วไป (Universal Suffrage) หมายถึงการเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงเลือกตั้งอย่างทั่วถึง ไม่จำกัดสิทธิของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยหลักการสำคัญข้อพิจารณาทางการ

เมืองเศรษฐกิจสังคมและการเมืองเป็นตัวตั้ง ไม่ว่าจะ เป็นเพศ อายุ สถานะทางการศึกษา เว้นแต่เข้าข้อกฎหมายที่ยกเว้นเฉพาะกำหนดไว้

หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal Suffrage) หมายถึง หลักการที่มองคุณค่าความเท่าเทียมกันของมนุษย์ โดยถือว่าความเสมอภาคกันที่จะ ได้รับความคุ้มครองได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่าง เท่าเทียมกันหลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค นั้น นับเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของการเลือกตั้งที่มีความสำคัญในทางปฏิบัติมากที่สุดซึ่งจะเห็นได้ว่าใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็มานำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ในแนวการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

หลักการลงคะแนนลับ (Secret Election) หมายถึง การใช้สิทธิเสรีภาพที่จะลงคะแนนในการเลือกตั้งโดยไม่จำเป็นต้องบอกให้บุคคลอื่นทราบว่า เลือกใคร เพื่อป้องกันให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความ บริสุทธิ์ยุติธรรมตามกฎหมาย ป้องกันการใช้อำนาจ อิทธิพลข่มขู่หรือการให้สินจ้างรางวัลแก่ผู้ลงคะแนนเสียง

จากหลักการแนวคิดระบบการเลือกตั้งดังกล่าว ในรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2560 ได้กำหนดวาง โครงสร้างกรอบแนวทางการเลือกตั้ง การเข้าสู่ อำนาจทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งแบบเขต และแบบบัญชีรายชื่อเอาไว้อย่างชัดเจน โดยที่พรรคการเมืองไทยต้องมีบทบาทและการ ปรับตัวในกติกาแบบใหม่ ที่เรียกว่าการเลือกตั้งแบบ จั ด ส ร ร บั น ส ่ว น ผ ส ม (Mixed Member apportionment system) หลักการเลือกตั้ง

ดังกล่าว มีสาระสำคัญที่จะมุ่งหวังไม่ทำให้คะแนน เสียงของประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งต้องเสีย และศูนย์เปล่าไปดังเช่นในรูปแบบการเลือกตั้ง แบบเดิม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ผ่านมา ที่เป็นการเลือกตั้ง โดยการออกเสียงเลือกตั้งที่มีสิทธิ คนละหนึ่งเสียงและคะแนนเสียงทุกเสียงมีน้ำหนัก เท่ากันโดยวัดเสียงข้างมากเป็นผู้ชนะในการเลือกตั้ง แม้จะชนะกันเพียง 1 เสียงก็ตาม ที่เรียกว่า One Man One Vote แต่หลักการเลือกตั้งแบบจัดสรรปัน ส่วนผสมได้วางระบบเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร โดยมีการศึกษาจากวิกฤตการณ์ความขัดแย้ง ระหว่างพรรคการเมือง ที่ต้องการชนะการเลือกตั้ง กันจนเกิดปัญหาความขัดแย้งในเชิงการเมือง ส่งผล เกิดความวุ่นวายขัดแย้งในภาคประชาชนที่สนับสนุน พรรคการเมืองของตนจนขยายผลเกิดความเสียหาย ในบ้านเมืองตามมา

ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงจะมี แนวทางในการลดความรุนแรงในการแข่งขันการเข้า สู่อำนาจทางการเมือง ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นี้ ได้วาง โครงสร้างระบอบประชาธิปไตยแบบระบบรัฐสภา (Parliamentary System) ประกอบไปด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 500 โดยมาจาก การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตจำนวน 350 คน โดย ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะใช้สิทธิกาบัตรเลือกตั้ง เพียงใบเดียว ผู้ชนะในการลงสมัครรับเลือกตั้งในเขต

เลือกตั้งใดก็จะเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งทันที และจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง 150 คน ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 ในมาตรา 83 โดยหลักการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมวางหลักการคำนวณที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแนวทางสำคัญสามประการสรุปได้ดังนี้

ประการแรก จะนำคะแนนของพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเท่านั้นนำมาคิดในการคำนวณ พรรคการเมืองใดไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อก็จะไม่มานำคิดคำนวณหาคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ

ประการที่สอง นำผลรวมคะแนนของทุกพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง มาหารด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนเต็มในสภา คือ 500 คน เพื่อให้ได้ค่าเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน

ประการที่สาม เป็นกระบวนการหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ละพรรคที่พึงมี โดยนำค่าเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ไปหารคะแนนของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ได้รับ ทั้งนี้หารพรรคการเมืองได้จำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต น้อยกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองจะพึงมีได้ ให้จัดสรรตามส่วนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวนที่ยังขาดอยู่ หากพรรคการเมืองได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าหรือเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองจะพึงได้ก็ไม่ต้องจัดสรรจากบัญชีรายชื่อ

จากหลักการ แนวทางการเลือกตั้ง การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบเขตและแบบบัญชีรายชื่อ ในรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2560 ผู้เขียนมีความเห็นว่า พรรคการเมืองไทยที่จะลงรับสมัครเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนตามวิถีทาง แบบประชาธิปไตย มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะต้องปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับกติกาการเลือกตั้งแบบใหม่ในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโครงสร้างพรรคการเมืองในการคัดสรรผู้สมัครลงรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งโดยต้องมีการคัดสรรผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง และมีความมีการยึดโยงตรงความต้องการของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้น และต้องให้ความสำคัญในการเพิ่มความระมัดระวังในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะหากพบมีการทุจริตเกิดขึ้น ต้องมีกระบวนการเลือกตั้งใหม่ซึ่งมีผลกระทบต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ บทบาทสำคัญประการต่อมาคือ บทบาทด้านกิจกรรมของพรรคการเมืองในการหาเสียงที่ทุกพรรคการเมืองจะต้องมีการแข่งขันกันอย่างเต็มที่เพราะทุกคะแนนเสียงถูกผูกโยงในเขตเลือกตั้ง ซึ่งมีผลถึงคะแนนแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งจากเดิมผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีความนิยมสูงในเขตเลือกตั้ง จะดำเนินกิจกรรมการหาเสียงจากประชาชน แบบไม่ยากนะเพราะถึงอย่างก็ชนะแน่นอน แต่ด้วยเหตุผลผลลไกของการเลือกตั้งที่เปลี่ยนไป พรรคการเมืองขนาดเล็กและพรรคการเมืองขนาดกลาง แม้คะแนนนิยมจะสู้นักบุคคล

ของผู้สมัครของพรรคการเมืองใหญ่ไม่ได้ แต่ต้องจะนำคะแนนเสียงทุกพรรคการเมืองที่ได้รับในทุกเขตเลือกตั้งของทุกพรรคการเมือง ไปคำนวณค่าเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ในแบบบัญชีรายชื่อ ทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กและพรรคการเมืองขนาดกลาง มีบทบาทสำคัญมากขึ้น ถึงแม้ผลการเลือกตั้งจะแพ้แต่คะแนนเสียงก็ไม่สูญเปล่าเท่ากับว่าอาจมีโอกาสในการได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น

บทบาทประการต่อมา ในส่วนของพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมอย่างมาก ซึ่งในอดีตพรรคการเมืองขนาดเล็กจะเลือกส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งลงเฉพาะในเขตที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคะแนนความนิยมสูง แต่ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ กำหนดโครงสร้างแนวทางหากพรรคการเมืองขนาดเล็กต้องการคะแนนเสียงไปคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ ก็ต้องมีความจำเป็นส่งผู้สมัครเลือกตั้งระบบเขตให้มากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่พรรคการเมืองขนาดเล็กต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทสำคัญดังกล่าว ในส่วนบทบาทของพรรคการเมืองขนาดใหญ่แน่นอนที่สุด ก่อนมีการใช้ระบบการเลือกตั้งดังกล่าว ย่อมมีความไม่เห็นด้วยอย่างแน่นอน แต่เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บทบาทของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ต้องมีการเปลี่ยนไป ซึ่งต้องรักษาฐานที่มั่นคะแนนเสียงในการเลือกตั้งแบบระบบเขตเอาไว้ให้ได้ และอาจเกิดผลกระทบจากระบบการเลือกตั้ง

ดังกล่าวในส่วนที่ภายหลังการเลือกตั้ง เพราะพรรคการเมืองที่ได้คะแนนเป็นอันดับที่ 1 และ 2 จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนใกล้เคียงกันมาก ส่งผลให้พรรคการเมืองขนาดกลางมีความได้เปรียบมากกว่าพรรคการเมืองขนาดใหญ่และพรรคการเมืองขนาดเล็ก

หลักการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member apportionment system) ผู้เขียนมีความเห็นว่า เป็นระบบการเลือกตั้งที่อาจส่งผลผลกระทบต่อระบบพรรคการเมืองในเชิงการเสนอนโยบายอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลสำคัญที่ทุกพรรคการเมืองจะมีเป้าประสงค์มุ่งเน้นไปคัดสรรเฉพาะตัวบุคคล เป็นสำคัญโดยอาจลดความสำคัญนโยบายของพรรคการเมืองไป เพราะทุกคะแนนเสียงถูกผูกโยงในแบบเขตเลือกตั้ง ซึ่งมีผลต่อเนื่องถึงคะแนนแบบบัญชีรายชื่อ

อีกทั้งเป็นระบบการเลือกตั้งที่ไม่สอดคล้องกับประชาธิปไตยในเชิงลึก ด้วยเหตุผลจากการพิจารณาการกำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิในการเลือกตั้งเพียงใบเดียวในระบบเขตเลือกตั้งเสมือนบีบบังคับให้มีผลเลือกพรรคการเมืองในสัดส่วนของแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งมีความแตกต่างจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ผ่านมา ที่ประชาชนสามารถเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบเขตที่มีความนิยมขึ้นชอบ แต่อาจไม่ชอบพรรคการเมืองก็สามารถเลือกระบบบัญชีรายชื่อในพรรคการเมืองอื่นได้นั้น

หมายความว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการคัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมสำหรับการเมืองไทยจะต้องเป็นระบบการเลือกตั้งที่ไม่สร้างปัญหาและเกิดประโยชน์กับประชาชน หากพิจารณาจากการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ผ่านมามีปัญหาไม่ได้เกิดมาจากการเลือกตั้งหรือผลของการเลือกตั้ง เพียงแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากผลพวงการบริหารงานของรัฐบาลซึ่งเกิดขึ้นภายหลังเลือกตั้ง

ปัญหาที่ตามมาอีกประการของหลักการเลือกตั้งการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมในเชิงปฏิบัติ คือ อาจมีการซื้อเสียงและการซื้อตัวนักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติที่มีโอกาสได้รับการเลือกตั้งสูง ส่งผลเกิดระบบนายทุนของพรรคการเมืองที่มีกำลังสูงทางด้านงบประมาณมากก็จะดำเนินการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งลงให้ครบทุกเขตเลือกตั้ง แม้จะมีประเมิณในเชิงการเมืองเล็งเห็นแล้วว่าอาจแพ้ในการแข่งขันรับเลือกตั้ง แต่ระบบการเลือกตั้งดังกล่าวที่ทุกคะแนนมีความหมาย ทำให้มีการระดมทุนเป็นอย่างมาก ส่งผลเป็นการไม่ส่งเสริมพรรคการเมืองขนาดเล็กที่มีทุนงบประมาณจำกัด และท้ายที่สุดการเมืองไทยก็คงหนีไม่พ้นการที่ต้องมีรัฐบาลผสมอย่างแน่นอน ผลจากการเป็นรัฐบาลผสมนั่นเอง อาจเกิดความไร้เสถียรภาพของการทำงานของรัฐบาลเอง การต่อรองผลประโยชน์ระหว่างพรรคการเมือง

ที่ร่วมรัฐบาลอาจสร้างปัญหาในการดำเนินนโยบายของภาครัฐและการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากหลักการแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับพรรคการเมือง บทบาทสำคัญและการเลือกตั้ง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่นำเสนออาจพิจารณาได้ว่า การเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member apportionment system) ทำให้บทบาทของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ พรรคการเมืองขนาดกลาง และพรรคการเมืองขนาดเล็ก ในหลาย ๆ ด้าน ต้องปรับเปลี่ยนไปตามกลไกของระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบพรรคการเมืองทั้งก่อนการเลือกตั้งในลักษณะที่ต้องมีการแข่งขันกันอย่างสูงในระบบเขตการเลือกตั้งเพราะคะแนนของผู้ชนะการเลือกตั้งและผู้แพ้การเลือกตั้งมีความหมายอย่างมากในการคิดคำนวณต่อยอดไปถึงระบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง ดังที่ได้นำเสนอมาแล้ว

ผลกระทบต่อภายหลังการเลือกตั้งซึ่งความไปได้สูงมากที่ไม่มีพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเป็นอันดับ 1 และ 2 จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนใกล้เคียงกันมาก ส่งผลให้อาจมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมภายหลังการเลือกตั้ง ซึ่งผู้เขียนได้เสนอความเห็นไปแล้วว่าระบบการเลือกตั้งดังกล่าวเป็น

ระบบการเลือกตั้งที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบพรรคการเมืองในหลายๆ ด้าน ไม่สอดคล้องเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง พิจารณาได้จากประเด็นสำคัญในการกำหนดใช้สิทธิในการเลือกตั้งเพียงใบเดียวในระบบเขตเลือกตั้งแต่ให้มีผลเลือกพรรคการเมืองในสัดส่วนของแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นการเกินเจตจำนงของประชาชนมากเกินไป ควรมีใช้ระบบการเลือกตั้ง ที่ให้ประชาชนมีสิทธิเลือกทั้งตัวบุคคลในระบบเขตและเลือกพรรคการเมืองในแบบบัญชีรายชื่อ หรือเป็นการใช้สิทธิในการเลือกตั้งสองใบและเป็นระบบการเลือกตั้ง ดังเช่นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2550 ที่ผ่านมา เพราะนั่นคือการแสดงออกเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริงและบทบาทของพรรคการเมืองก็จะได้แสดงออกอย่างเต็มที่ ตามวิถีทางแบบประชาธิปไตย ระบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมสำหรับการเมืองไทยจะต้องเป็นระบบการเลือกตั้งที่ไม่สร้างปัญหาและเกิดประโยชน์กับประชาชนและประเทศชาติมากที่สุดและประการสำคัญต้องเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพรรคการเมืองและประชาธิปไตยในระยะยาว

บรรณานุกรม

หนังสือ

กิจบัติ ชินเบญจกุลช. (2555). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชาญชัย แสวงศักดิ์.(2559). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วิญญูชน.

นิยม รัฐอมฤต. (2540). *การเมืองไทยยุคปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาพรรคการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พัฒนา เรือนใจ. (2553). *กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พัฒนา เรือนใจ. (2548). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิทยา ชินบุตร. (2559). *การเลือกตั้ง*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิทยา นภาศิริกุลกิจ, สุรพล ราชภัณฑารักษ์. (2551). *พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สุขุม นวลสกุล, วิทยา จิตนุพงศ์.(2558). *การเมืองการปกครองของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

หยุด แสงอุทัย. (2517). *พรรคการเมือง*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์พิมพ์นิเทศ.

ข้อมูลสารสนเทศ

ระบบการเลือกตั้งใหม่แบบใหม่: แบบจัดสรรปันส่วนผสม สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2561

จาก http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/mar2559-2.pdf

ระบบเลือกตั้งสำหรับประเทศไทยสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2561

จาก http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2558/dec2558-8.pdf